

застосовуються при охороні лісів від пожеж для патрулювання території та виявлення лісових пожеж і спостереження за їх динамікою. Щоб якимось забезпечити ефективне функціонування моніторингу лісів, потрібен комплекс даних ДЗЗ, що істотно відрізняються щодо просторового розрізнення, спектральності каналів, оперативності знімання та постачання знімальної інформації споживачам.

Наталія Семенишена

Подільський державний аграрно-технічний університет

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

На даному етапі економічного розвитку стрімко зростає сума економічних знань та уточнюється науково-практична база бухгалтерського обліку через розробку й запровадження нових та удосконалення чинних методологічних основ. Саме тому проблеми інституційного моделювання бухгалтерської системи набувають особливої ваги.

У сучасній глобальній економіці досить виразно простежується головне завдання обліку – багатоаспектне вимірювання й інтерпретація результатів діяльності суб'єкта господарювання та оцінка вартості його економічних ресурсів. Таке завдання надзвичайно складне і може бути реалізоване лише реформуванням і подальшою еволюцією власне обліку та методів обліково-аналітичних процедур у напрямі узгодження зі змінами в трансформації економічного середовища.

Питання теорії, методології, практики моделювання та інституційності бухгалтерського обліку досліджувались вітчизняними й зарубіжними вченими: П.Т. Саблук, В.Б. Моссаковський, Г.Г. Кірейцев, Н.Л. Правдюк, В.М. Жук, І.Б. Садовська та ін. З російських вчених відомі М.А. Вахрушиної, Е.Ю. Воронова, М. Х. Жебрак, В. Б. Івашкевич, Т. П. Карпова, В.Ф. Палій, В.П. Суйц, Л.І. Хоружий, Л.А. Чайковська, А.Д. Шеремет і ін.

Як спеціальна галузь наукового знання, бухгалтерський облік перебуває на стадії накопичення емпіричних даних, виникнення нових теоретичних положень і методологічних підходів. Однак варто зазначити, що базова чисельність різноманітних економічних ресурсів і процесів реальної економіки зростає ще стрімкіше, на які традиційна бухгалтерська методологія ефективною відповіді не має, що є однією з проблем бухгалтерського обліку.

Саме тому вибір інституційної доктрини розвитку обліку викликаний її здатністю пояснити сучасний стан і перспективи розвитку глобальної і національної бухгалтерської системи з позиції взаємодії: базових соціально-економічних мотивів користувачів бухгалтерської інформації, самих бухгалтерів, нормативно-правових актів регулювання, організаційних форм бухгалтерської діяльності і її самоорганізації.

У якості відправної точки в дослідженнях бачиться інституційний підхід, що представляє собою сукупність методологічних принципів, заснованих на включенні в аналіз інститутів, а також економічних, соціальних, культурних, історичних та інших чинників. Інституційна теорія розглядається як керівний принцип дослідницького процесу, тобто як кут зору, під яким досліджується бухгалтерський облік.

На підставі ряду наших попередніх досліджень [5,6,7] пропонується модель, де здійснюється узагальнення складових інституціонального забезпечення функціонування бухгалтерського обліку.

Модель інституційної мотивації розвитку обліку потрібна тому, що для розвитку його практики важливо розуміти, як відбувається заміна старих інститутів, інституціональних структур, новими, як вони змінюються. Інституційна теорія пропонує кілька типів такого процесу.

З позиції моделювання необхідно здійснити методологічне обґрунтування процесів інституційних змін в бухгалтерському обліку; виявити роль обліку в формуванні

інституційного середовища, що забезпечує процес прийняття управлінських рішень; здійснити дослідження практик обліку, які виступають одночасно як стабілізуючий фактор теорії, так і носієм змін; розкрити зміст інституціональних практик обліку як процесу і на цій основі сформуванню моделі інституційних змін в умовах реформування економіки.

Для наших досліджень, знання інституціоналізму використовуються на пошук відповідей на такі виклики: співвідношення національно-специфічних і універсальних факторів у розвитку бухгалтерського обліку; можливість універсальної (бездоганної) моделі бухгалтерського обліку; можливість у глобальному світі всім країнам обирати свій шлях; мета глобального обліку; чи піддається його стратегічна доктрина громадському регулюванню; чи може інституціональна теорія сформуванню нову парадигму бухгалтерського обліку при її практичній реалізації в економіці сталого розвитку тощо.

Постановка таких питань вимагає іншого погляду на сутність бухгалтерського обліку, нового розуміння перспектив його розвитку. Цього неможливо досягти без використання підходів моделювання, що і спонукає до цього напряму досліджень.

Насамперед, моделюються інституційні складові бухгалтерського обліку для нового розуміння його сутності і потенціалу, місця, місії та завдань в соціально-економічному середовищі. Прийемо робочу наукову гіпотезу про те, що соціально-економічний простір передбачає і неможливий без функціонування інституту бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік є інститутом у вузькому і широкому розумінні цієї категорії.

Масштабність і розмаїття інституціональної наукової доктрини в якійсь мірі пояснює складність її сприйняття і той факт, що на сьогоднішній день в інституціональній теорії існує розмаїття загальноприйнятих понять категорії «інститут».

Досліджуючи концептуальні засади формування інститутів і інституціонального середовища, ряд авторів [1,2,4] виділяють зростаючу роль державних регуляторних інституцій та організацій в інституційній теорії.

З початку зародження і в процесі еволюції розвиток бухгалтерського обліку, а саме методології (покладені в його основу теоретичні концепції і положення) відбувається в тісному зв'язку і взаємодії, причому цей зв'язок має багатовимірні (матричні) форми, кореспондує з іншими науками і науковими дисциплінами. Розуміння суті бухгалтерського обліку немислиме без пізнання такого зв'язку і відповідних законів інших наук.

Такий підхід важливий для розуміння системної цілісності і виявлення впливу кожної складової на побудову і розвиток обліку. Це моделювання дозволяє пояснювати проблеми незавершеності українських реформ, які багато в чому пояснюється відомим в інституціональній теорії ефектом «path dependence» (сила траєкторії заданого розвитку), а також розуміти механізм запозичення більш ефективних інституційних змін.

Важливою особливістю даної моделі є наявність складових - інститутів і організацій в бухгалтерській системі як в спрощеному вигляді, так і в більш складному поєднанні, що знаходить своє підтвердження на практиці.

Запропонована модель підтверджує наукову гіпотезу про функціонування інституту бухгалтерського обліку в соціально-економічному просторі. Бухгалтерський облік, як і будь-яка галузь науки, і як інструмент управління бізнесом як на мікро-, так і на макрорівні пов'язаний з іншими галузями знання різними відносинами. Розуміння цих відносин сприяє більш точному визначенню предмета, об'єкта й методології бухгалтерського обліку.

1. *Література* Воронова, Е.Ю. Институциональные аспекты управленческого учета [Текст]: автореф. дис. ... док-ра экон. наук: 08.00.12 / Воронова Е.Ю.; Рос. эконом. ун-т им. Г.В. Плеханова. — Москва. — 2012. — 47 с.

2. Жук, В. Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: Монография / Жук В.Н. — К. : «Аграрная наука», 2013 г. — 408 с.

3. Институциональные аспекты бухгалтерского учета и контроля [Текст] / Рос. экон. акад. им. Г.В. Плеханова. — М.: Изд-во «РЭА им. Г.В. Плеханова», 2009. — 428 с.

4. Чайковская, Л.А. Современные концепции бухгалтерского учета: теория и методология [Текст]: дис. ... док-ра экон. наук: 08.00.12 / Чайковская Л. А.; Рос. эконом. акад.

им. Г.В. Плеханова. — Москва. — 2007. — 338 с.

5. Бухгалтерський облік і інституційна економічна теорія : до питання міждисциплінарних зв'язків / Н.В. Семенишена // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. кол. : Башнянин Г. І., Апопій В. В., Вовчак О. Д. та ін.]. — Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. — Вип. 35. — С. 323—326. 482 с. — (Серія економічна).

6. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток інституту бухгалтерського обліку в Україні / Н.В. Семенишена // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. — Випуск 10 (28). — Редкол.: відп.ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. — Луцьк, 2013. — С. 241—248.

7. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні в умовах функціонування інституційного середовища / Н.В. Семенишена, В.Д. Слободян // Вісник Тернопільського національного економічного університету. — № 1. — 2011. — С.146—150.

Борис Сидорук

Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН, м. Тернопіль

ЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

В Україні, як і в багатьох інших країнах, тривають процеси, які спричиняють розбалансування агросфери і руйнацію агроєкосистем.

Тому, в основу раціонального сільськогосподарського землекористування має бути покладено системний підхід, який сформувався як узагальнюючий, загальнонауковий метод на базі загальної теорії систем.

Методологія системного підходу базується на використанні знань про системи: їх класифікації, загальні системні властивості, природу та види їх поведінки. Екосистемний підхід розглядається як спосіб досягнення сталого розвитку на основі забезпечення сталого функціонування життєвих екосистем [1].

Екосистемний підхід в землекористуванні передбачає, що рішення, які приймаються в процесі управління земельними ресурсами, потребують розуміння зв'язків між здійсненням антропогенної діяльності на різних землях і екологічними умовами навколишнього природного середовища.

Сучасна методика визначення еколого-економічної ефективності використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення має включати в себе економічні, екологічні та соціальні складові. При цьому, досить часто економічні та екологічні показники розглядаються окремо. Економічні показники зазвичай характеризують результати господарської діяльності, екологічні – становище або зміни природного середовища в цілому і за окремими ознаками.

В умовах надмірного антропогенного навантаження на природне середовище узагальнені показники еколого-економічної ефективності повинні стати основою для оцінки землекористування і системи землеробства, а також базою для експертизи проектних землепорядних рішень.

Оцінка природно-ресурсного потенціалу агроландшафту має являти собою не дослідження суми продуктивностей його геокомпонентів, а відображати загальну його придатність до господарського використання, як єдиного цілого. Обчислений таким чином природно-ресурсний потенціал агроландшафту матиме важливе практичне значення, оскільки він об'єктивно відбиватиме можливості агроландшафту при його використанні в різних видах господарської діяльності, за умови недопущення деградації даного комплексу.

Однією із основних проблем сучасного соціально-економічного розвитку суспільства є